

УДК 811.161.3 = 111

А. Дз. Цеплякова

АНГЛАМОЎНЫЯ ЗАПАЗЫЧАННІ КРЫЛАТЫХ СЛОЎ У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЕ (колькасны склад і крыніцы паходжання)

У артыкуле вызначаюцца колькасны склад і крыніцы паходжання англамоўных запазычанняў крылатых слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове. Крыніцы паходжання крылатых слоў размяжоўваюцца на адзінкавыя (першасныя і другасныя) і комплексныя. Першасныя ўласна англійскія крыніцы. Другасныя крыніцы садзейнічалі ўзнікненню крылатасці тых ці іншых выказаў з уласна англійскіх і іншых першакрыніц. Комплексныя (дзве і больш) крыніцы прадстаўлены трыма дыяхранічнымі мадэлямі: «уласна англійскія + уласна англійскія», «няўласна англійскія + уласна англійскія», «няўласна англійскія + няўласна англійскія + уласна англійскія».

Уводзіны

У сучаснай беларускай літаратурнай мове ўжываецца вялікая колькасць крылатых слоў, якія паходзяць як з уласна беларускіх [1], так і з іншамоўных крыніц [2], [3]. Пэўная колькасць іншамоўных запазычанняў крылатых слоў у беларускай мове трапіла ў яе з англійскай мовы. Англамоўныя запазычанні крылатых слоў у беларускай мове спецыяльна не вывучыліся, акрамя спробы іх лексікаграфічнай рэпрэзентацыі ў тлумачальным слоўніку «Крылатыя выразы ў беларускай мове» (2004) пад рэдакцыяй Я. Я. Іванова [2].

Мэтай гэтага артыкула з'яўляецца ўдакладненне колькаснага складу англамоўных запазычанняў крылатых слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове, вызначэнне іх моўнай генезісу і дыферэнцыяцыя паводле крыніц іх паходжання.

Вынікі даследавання і іх абмеркаванне

1. Колькасны склад англамоўных запазычанняў крылатых слоў. Агульная колькасць англамоўных запазычанняў крылатых слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове складае больш за 100 адзінак. Яны паходзяць як з уласна англійскіх, так і з іншых крыніц.

Крылатых слоў з уласна англійскіх крыніц налічваецца 95 адзінак. З іх у тлумачальным слоўніку «Крылатыя выразы ў беларускай мове» (2004) пад рэдакцыяй Я. Я. Іванова зафіксавана 36 адзінак, а ў «Этымалагічным слоўніку фразеалагізмаў» (2004) І. Я. Лепешава – 2 адзінак. У выніку праведзенага аналізу тэкстаў розных функцыянальных стыляў мы вылучылі ў гэтай фронтальнай выбаркі яшчэ 57 адзінак, шырокае ўжыванне якіх у сучаснай беларускай літаратурнай мове пацвярджаецца шматлікімі прыкладамі.

Крылатых слоў, якія трапілі, на наш погляд, у беларускую мову праз англійскую, налічваецца 7 адзінак, з іх 6 зафіксавана ў слоўніку крылатых выказаў пад рэдакцыяй Я. Я. Іванова [2].

І вызначана паводле праведзенага намі аналізу тэкстаў рознай функцыянальна-стылістычнай прыналежнасці надзвычай гетэрагенную сукупнасць і таму патрабуюць класіфікацыі. Іх можна размясціць у першую чаргу, на адзінкавыя і комплексныя.

2.1. Адзінкавыя крыніцы дыферэнцыруюцца на першасныя (арыгінальныя) і другасныя (неарыгінальныя).

2.1.1. Першасныя крыніцы паходжання маюць толькі англамоўныя запазычаныя крылатых слоў з уласна англійскіх крыніц. Да гэтых крыніц адносяцца літаратурныя творы, фальклорныя творы, тэксты масавай камунікацыі, назвы твораў мастацтва, выказванні знакамітых асоб – гістарычных (дзяржаўных, палітычных, грамадскіх) дзеячаў, філосафаў, вучоных, пісьменнікаў, ананімныя літаратурныя (навуковыя, публіцыстычныя і інш.) творы, мянушкі вядомых асоб і літаратурных герояў.

2.1.1.1. Літаратурныя крыніцы размяжоўваюцца на творы мастацкай літаратуры, эпістэлярныя тэксты, публіцыстычныя творы, філасофскія творы, навуковыя і навукова-папулярныя творы і інш.

1. Мастацкія творы розных відаў і жанраў як крыніцы крылатых слоў падзяляюцца на сваю чаргу, на праязныя, паэтычныя і драматычныя:

а) праязічныя:

– раман, напр.: *мая другая (лепшая) палавіна* < *my better half* (Ф. Сідней, «Arcadia», 1590); *Шлюбны вершачца на нябёсах* < *Marriages are made in heaven* (Дж. Ліні, «Euphues and his England», 1580) і інш.;

– аповесць, напр.: *хлопчык для біцця* < *whipping-boy* (М. Твэн, «The Prince and the Pauper», 1882) і інш.;

– літаратурная казка, напр.: *закон джунгляў* < *the jungle law* або *the law of the jungle* (Дж. Р. Кіплінг, «The Second Jungle Book», 1895) і інш.;

б) паэтычныя:

– паэма, напр.: *каханне з першага погляду* < *love at first sight* (К. Марла, «Hero and Leander», 1598); *салодкая помста* < *Sweet is revenge, especially to women* (Дж. Байран, «Don Juan», 1818–1823); *Усё стала яшчэ больш забытаным* < *Confusion worse confounded* (Дж. Мільтан, «The Paradise Lost», 1667) і інш.;

– верш, напр.: *сто тысяч чаму* < *seven million Whys* (выраз з верша Дж. Р. Кіплінга «Six Honest Serving Men» з казкі «The Elephant's Child» з кнігі «Just So Stories», 1902) і інш.;

в) драматычныя:

– трагедыя, напр.: *Быць або (ці) не быць* < *вось у чым пытанне* > < *To be or not to be: that is the question* (У. Шэкспір, «Hamlet», 1601); < *Каня! Каня! Паўцарства за каня!* > < *A horse! a horse! my kingdom for a horse!* (У. Шэкспір, «King Richard III», 1593); *Ці малілася ты на ноч, Дзэдэмона?* < *Have you pray'd tonight, Desdemona?* (У. Шэкспір, «Othello», 1604) і інш.;

– драма¹, напр.: *усё або нічога* < *all or nothing* (Г. Ібсен, «Brand», 1866) і інш.

2. Эпістальныя тэксты, напр.: *Чуткі < пра маю смерць > перабольшаныя* < *The report of my death was an exaggeration* (выслоўе М. Твэна з тэлеграмы агенцтву «Associated Press» у адказ на інфармацыю пра нібыта яго пахаванне, якая з'явілася ў перыядычным друку ў ЗША, калі пісьменнік падарожнічаў па Еўропе ў 1896 г.) і інш.

3. Публіцыстычныя творы, напр.: *дыпламатыя далара* < *dollar diplomacy* (выраз Ф. Нокса, дзяржаўнага сакратара ЗША ў 1909–1913 гг., які ён ужываў у артыкуле, надрукаваным у часопісе «Harper's Weekly» 23 красавіка 1910 г.); *жоўтая прэса* < *yellow press* (выраз амерыканскага журналіста Э. Уордмэна, рэдактара часопіса «New York Press», які ў 1896 г. так назваў у сваім часопісе газеты «The World» і «New York Journal» з прычыны гучнай, скандальнай спрэчкі паміж імі за права першынства на выяву дзіцяці ў жоўтай кашульцы, што выкарыстоўвалася абодвума выданнямі ў фрывольных малюнках з гумарыстычнымі тэкстамі); *усемагутны далар* < *the almighty dollar* (выраз з нарыса В. Ірвінга «The Creole Village», 1837) і інш.

4. Філасофскія творы, напр.: *дзяржаўная машына* < *the machinery of government* (Т. Гобс, «Leviathan», 1651); *паток свядомасці* < *stream of consciousness* (У. Джэймс, «The Principles of Psychology», 1890) і інш.

5. Навуковыя і навукова-папулярныя творы, напр.: *натуральны адбор* < *natural selection* (Ч. Р. Дарвін, «The Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life», 1859) і інш.

2.1.1.2. Фальклорныя творы (гістарычныя анекдоты і інш.), напр.: *трымаць порох сухім* < *keep one's powder dry* (выраз з гістарычнага анекдота XVII ст. пра кіраўніка англійскай буржуазнай рэвалюцыі О. Кромвеля, які нібыта сказаў сваім войскам 3 верасня 1650 г. перад фарсіраваннем ракі напярэдадні бітвы з шатландскімі раялістамі пры Данбары: «Put your trust in God, but mind to keep your powder dry!») і інш.

2.1.1.3. Тэксты масавай камунікацыі:

– мова рэкламы, напр.: *Брыльянты – гэта вечная каштоўнасць* < *A Diamond Is Forever* (рэкламны слоган паўднёваафрыканскай кампаніі «De Beers» – буйнейшага вытворцы брыльянтаў у свеце, упершыню з'явіўся ў ЗША ў 1939 г.); *Палепшыце Вааша жыццё!* < *Let's make things better!* (рэкламны слоган фірмы «Philips» у 1990-я гг.) і інш.;

– мова міжнароднай камунікацыі ў надзвычайных сітуацыях, напр.: *Ратуйце нашы душы!* < *Save our souls!* або *Save our ship!* (выслоўе – адвольная расшыфроўка шырока вядомага афіцыйнага міжнароднага сігнала бедства SOS, які дзейнічаў з 1908 па 1999 гг.) і інш.

2.1.1.4. Назвы твораў мастацтва (назвы літаратурных тэкстаў, твораў музычнага і выяўленчага мастацтва, кінафільмаў і г. д.), якія сталі крылатымі, размяжоўваюцца на наступныя.

¹ Драма тут разумеецца як адзін з асноўных жанраў (відаў) драмы як літаратурнага роду разам з камедыяй і трагедыяй [4, 102].

1. Назвы літаратурных тэкстаў, напр.: апошні з магікан < «The Last of the Mohicans» (назва рамана Дж. Ф. Купера, 1826); кошка, якая гуляла сама па сабе < «The Cat That Walked by Himself» (назва казкі Дж. Р. Кіплінга, 1902); Многа (шмат) шуму з нічога < «Much Ado About Nothing» (назва камедыі У. Шэкспіра, 1599); святая, якое з'яўсёды з табой < «A Moveable Feast» (назва кнігі ўспамінаў Э. Хемінгуэя, 1960); страчаны рай < «The Paradise Lost» (назва паэмы Дж. Мільтана, 1667); Хто ёсць хто < «Who is who» (назва штогадовага біяграфічнага даведніка, які выдаецца ў Вялікабрытаніі, ЗША і некаторых іншых краінах) і інш.

2. Назвы твораў музычнага мастацтва, напр.: Дайце міру шанец < «Give Peace a Chance» (назва і рэфрэн вядомай песні англійскага спевака Дж. Ленана, 1969, створанай у знак пратэсту супраць вайны паміж ЗША і В'етнамам у 1957–1975 гг.) і інш.

3. Назвы кіна-, тэле- і мультфільмаў, напр.: агні вялікага горада < «City Lights» (назва нямога мастацкага фільма амерыканскага рэжысёра, акцёра і сцэнарыста Ч. Чапліна, 1931); Гэты шалёны, шалёны, шалёны, шалёны свет < «It's a Mad, Mad, Mad, Mad World» (назва мастацкага фільма амерыканскага рэжысёра С. Крамера, 1963); зорныя войны < «Star Wars» (назва мастацкага фільма амерыканскага рэжысёра Дж. Лукаса, 1977); на ўсе часы < «A Man for All Seasons» (выраз з назвы мастацкага фільма аўстрыйскага рэжысёра Ф. Зінемана, 1966) і інш.

2.1.1.5. Выказванні знакамітых асоб – гістарычных (дзяржаўных, палітычных, грамадскіх) дзеячаў, філосафаў, вучоных, пісьменнікаў.

1. Дзяржаўных і палітычных дзеячаў, напр.: палітыка вялікай дубінкі < big stick policy або the policy of big stick (выраз з прамовы Т. Рузвельта, прэзідэнта ЗША ў 1901–1909 гг.) на кірмашы ў штаце Мінесота 2 верасня 1901 г.); рукі прэч < hands off (выраз з прамовы англійскага палітычнага дзеяча У. Гладстана ў парламенце ў 1878 г., які ўжыў яго як палітычны лозунг супраць захопніцкай палітыкі Аўстрыі, якая акупавала Боснію і Герцагавіну); Час на нас або Час на нашым баку < Time is on our side (выслоўе з прамовы англійскага палітычнага дзеяча У. Гладстана ў парламенце ў 1866 г.) і інш.

2. Грамадскіх дзеячаў, напр.: джэнтэльменская дамова < gentleman's agreement (выраз амерыканскага фінансіста Дж. П. Моргана, які так называў дамовы, што заключаліся ў яго на абедах у 1886 г.) і інш.

3. Філосафаў, напр.: Прышла развязка < Relief has come (выслоўе англійскага філосафа Р. Оўэна, якое ён сказаў за некалькі хвілін перад сваёй смерцю 17 лістапада 1858 г.); ляжыць у невідомасці < leap in the dark (выраз англійскага філосафа Т. Гобса, які ён сказаў у апошняй хвіліну перад сваёй смерцю 4 снежня 1679 г.) і інш.

2.1.1.6. Ананімныя літаратурныя (навуковыя, публіцыстычныя і інш.) тэксты, напр.: уцечка мазгоў < brain drain (выраз з англійскай перыёдыкі пачатку 1960-х гг., які калі пачалася масавая эміграцыя вучоных, інжынераў і іншых высокакваліфікаваных спецыялістаў з Вялікабрытаніі і іншых краін Заходняй Еўропы ў ЗША, што характарызаваўся ў англійскай газеце «Evening Standard» 7 студзеня 1963 г. як «уцечка мазгоў праз Атлантыку»); адчыненыя дзвярэі < open-door policy або the policy of the open door (выраз, які шырока выкарыстоўваўся ў англійскай прэсе ў 1898 г.) і інш.

2.1.1.7. Мянускі вядомых асоб і літаратурных герояў, напр.: ледзі з ледзі < Iron Lady (жартаўлівая мянушка М. Тэтчэр, прэм'ер-міністра Вялікабрытаніі ў 1979–1990 гг.) і інш.

2.1.2. Другасныя крыніцы паходжання крылатых слоў не з'яўляюцца арыгінальнымі крылатымі словамі з другасных крыніц былі запазычаны, у сваю чаргу, з іншых літаратурных, фальклорных і г. д. тэкстаў (першакрыніц). Дзякуючы аўтарытэту аўтараў другасных крыніц і/або вядомасці іх твораў такія выразы сталі шырокавядомымі і набылі «крылатасць». Пры гэтым звесткі аб першакрыніцы з'яўляюцца неактуальнымі і (або ўвогуле невідомымі) для носьбітаў мовы (першая крыніца аказваецца забытай або напам'янутай, паколькі выраз вядомым дзякуючы свайму другаснаму выкарыстанню).

У якасці другасных крыніц паходжання могуць выступаць усе вызначаныя вышэй крыніцы (гл. 2.1.1.).

Першакрыніцы тых выказаў, якія сталі крылатымі дзякуючы ўжыванню ў другасных крыніцах, могуць быць як уласна англійскія, так і няўласна англійскія.

2.1.2.1. Уласна англійскія першакрыніцы можна размежаваць на літаратурныя творы, тэксты музычных твораў, фальклорныя творы, тэксты масавай камунікацыі, выказванні знакамітых асоб і інш.

1. Літаратурныя творы, напр.: Лёд крануўся < The ice has been broken (Г. Суйбелі «A Brief Treatise of Testaments and Last Wills», 1590; выраз стаў крылатым пасля таго

бу ўжыты ў п'есе У. Шэкспіра «The Taming of the Shrew», 1594); *мазгавы цэнтр* (*brain trust*) (выраз амерыканскага журналіста А. Уайта, які ён ужыў у артыкуле «The Brain Trust» у выданні «The Saturday Evening Post» 21 сакавіка 1903 г.; стаў шырока вядомым пасля таго, як яго ўжыў амерыканскі журналіст Дж. М. Кіран у газеце «The New York Times» у дачыненні да дараднікаў прэзідэнта ЗША ў 1933–1945 гг., у яго выбарчай кампаніі ў 1932 г.); *Па кім звоніць* («*And, therefore, never send to know for whom the bell tolls; it tolls for thee*» (Дж. Дон, «Hymn to My God, in My Sickness», 1623; выраз стаў крылатым пасля выдання аднайменнага рамана Дж. Гемінгуэя, 1940, у назве якога адлюстраваны хрысціянскі звычай гукамі званоў абвешчаць аб смерці); *Праўду*, < *толькі праўду* > і *нічога, акрамя праўды!* («*The truth, the whole truth and nothing but the truth!*» (Дж. Лілі, «Euphues and his England», 1580; выслоўе набыло шырокую вядомасць пасля таго, як стала афіцыйнай фармулёўкай прысягі ў англійскім судзе) і інш.

2. **Тэксты музычных твораў**, напр.: *уся каралеўская раць* < *all the king's men* (выраз з англійскай народнай дзіцячай песенькі пра Шалтая-Балтая; стаў крылатым пасля выхаду аднайменнага рамана Р. П. Уорэна, 1946) і інш.

3. **Фальклорныя творы** (легенды, паданні і інш.), напр.: *круглы стол* < *the round table* (выраз з кельцкіх народных легенд пра караля брытаў Артура, V–VI стст.; стаў шырока вядомым пасля выдання рамана Т. Мэлары «The Death of Arthur», 1469) і інш.

4. **Тэксты масавай камунікацыі**, напр.: *Мой дом – мая крэпасць* < *My house is my castle* (выслоўе – афіцыйная юрыдычная фармулёўка ў англійскім судзе; стала крылатым пасля выхаду ў свет пятага англійскага юрыста Э. Кока «The Third Part of the Institutes of the Laws of England», 1628) і інш.

5. **Выказванні знакамітых асоб** – гістарычных (дзяржаўных, палітычных, грамадскіх) асоб, філосафаў, вучоных, пісьменнікаў, напр.: *хлусня, гнюсная хлусня* («*Lies, damned lies, and statistics*» (выраз англійскага дзяржаўнага дзеяча Б. Дызрэлі, прэм'ер-міністра Вялікабрытаніі ў 1852 і 1874–1880 гг.; набыў крылатасць пасля таго, як быў ужыты ў аўтабіяграфіі М. Твэна «My Autobiographie», 1907) і інш.

2.1.2.2. **Няўласна англійскія першакрыніцы** – гэта тэксты вуснай гутарковай мовы, літаратурныя творы, выказванні знакамітых асоб і інш.

1. **Тэксты вуснай гутарковай мовы**, напр.: *прамыванне* (*прамыўка*) *мазгоў* < *brain-washing* (выраз паходзіць ад кітайскага выразу *hsi nao* 'мыць розум'; стаў шырока вядомым пасля выдання артыкула амерыканскага журналіста Э. Хантэра «Brain-Washing' Tactics Force These into Ranks of Communist Party» ў газеце «The Miami News» 24 верасня 1950 г. і выдання «Life» «Brain-washing in Red China: the Calculated Destruction of the Men's Minds», 1951) і інш.

2. **Літаратурныя творы**, напр.: *Факты – рэч упартая* (*упартая рэч*) < *Facts are stubborn* (выслоўе паходзіць з рамана А. Р. Лесажа, «Histoire de Gil Blas de Santillane», 1715–1735; стала крылатым пасля выдання яго англійскага перакладу, зробленага англійскім пісьменнікам Дж. Фолетам, – «The Adventures of Gil Blas of Santillane», 1749) і інш.

3. **Выказванні знакамітых асоб** – гістарычных (дзяржаўных, палітычных, грамадскіх) асоб, філосафаў, вучоных, пісьменнікаў, напр.: *пятая калона* < «*Fifth Column*» (выраз з прамовы аднаго іспанскага генерала Э. Мола, які камандаваў франкісцкімі войскамі ў гады грамадзянскай вайны ў Іспаніі ў 1936–1939 гг., у час яго наступлення на Мадрыд летам 1936 г.; паўтораны гэкім палітычным дзеячам Д. Ібаруры ў артыкуле «La Defensa de Madrid – la Defensa de España», надрукаваным у газеце «Mundo Obrero» 3 кастрычніка 1936 г.; стаў шырока вядомым пасля выхаду ў свет аднайменнай п'есы Э. Хемінгуэя, 1938) і інш.

2.2. **Комплексныя крыніцы** паходжання крылатых слоў, запазычаных з англійскай мовы, прадстаўлены сукупнасцю некалькіх крыніц, кожная з якіх з'яўляецца актуальнай крыніцай мовы. Можна вылучыць наступныя дзяржаўныя мадэлі комплексных крыніц.

2.2.1. **Уласна англійскія крыніцы + уласна англійскія крыніцы**, напр.: *імперыя зла* («*Evil Empire*» (выраз з кінафільма амерыканскага рэжысёра Дж. Лукаса «Star Wars», 1977; набыў шырокую вядомасць пасля выдання артыкула Р. Рэйгана, прэзідэнта ЗША ў 1981–1989, з прамовы на канферэнцыі Нацыянальнай акадэміі евангелістаў у Арланда (Фларыда, ЗША) 8 сакавіка 1983 г.); *хросны бацька* («*The Godfather*» (назва рамана М. П'юзо, 1969; назва кінафільма ў трох частках амерыканскага рэжысёра Ф. Копалы, 1972–1990) і інш.

2.2.2. **Няўласна англійскія крыніцы + уласна англійскія крыніцы**, напр.: *бегчы, як пацукі* («*Rats desert*» < *for sake, leave* > *a sinking ship* (выраз са старажытнага лацінскага павер'я, паводле якога пацукі, нібыта прадчуваючы караблекрушэнне, імкнуцца пакінуць карабель; У. Шэкспір, «The Tempest», 1611: «...the very rats instinctively have quit it») і інш.

2.2.3. Няўласна англійскія крыніцы + няўласна англійскія крыніцы + уласна англійскія крыніцы, напр.: *жалезная заслона* < *the iron curtain* (выраз французскага прэм'ер-міністра Ж. Клемансо з прамовы ў Палаце дэпутатаў Францыі 23 снежня 1919 г.); выраз нямецка-фашысцкага палітычнага і дзяржаўнага дзеяча Й. Гебельса, які ён ужыў у артыкуле «Das Jahr 2000», надрукаваным у часопісе «Das Reich» 23 лютага 1945 г.; выраз англійскага прэм'ер-міністра У. Чэрчыля з прамовы ў Вестмінстэрскім каледжы ў Фултане, ЗША, 5 сакавіка 1946 г., а таксама з яго тэлеграм ад 12 мая і 4 чэрвеня 1945 г. прэзідэнту ЗША Г. Трумэну (першапачаткова паходзіць з англійскага народнага выразу, які ўжываўся для абазначэння псіхалагічных пачуццяў адзіноты, замкнутасці і ўзнікненне метафарычнага сэнсу адназначна звязана з выкарыстаннем у заходнееўрапейскіх тэатрах канца XVIII ст. жалезных завесаў у супрацьпажарных мэтах) і інш.

Вывады

З агульнай колькасці англамоўных запазычанняў крылатых слоў (больш за 100 адзінак) у сучаснай беларускай літаратурнай мове з уласна англійскіх крыніц паходзіць каля 95% (95 адзінак), а з іншых крыніц – каля 7% (7 адзінак).

Крыніцы паходжання крылатых слоў размяжоўваюцца на адзінкавыя і комплексныя. Адзінкавыя крыніцы дыферэнцыруюцца на першасныя (арыгінальныя) і другасныя (неарыгінальныя).

Першасныя крыніцы паходжання маюць толькі англамоўныя запазычання крылатых слоў з уласна англійскіх крыніц (літаратурных і фальклорных твораў, тэкстаў масавай камунікацыі, назваў твораў мастацтва, выказванняў знакамітых асоб, ананімных літаратурных тэкстаў мянушак вядомых асоб і літаратурных герояў). Літаратурныя крыніцы размяжоўваюцца на тэматычна-мастацкай літаратуры (празаічныя – раман, аповесць, літаратурная казка; паэтычныя – паэма, верш; драматычныя – трагедыя, драма), эпісталаграфічныя, публіцыстычныя, філасофскія і навуковыя і навукова-папулярныя творы.

Другасныя крыніцы паходжання крылатых слоў не з'яўляюцца арыгінальнымі. Першакрыніцы тых выразаў, якія сталі крылатымі дзякуючы ўжыванню ў другасных крыніцах, могуць быць як уласна англійскія (літаратурныя творы, тэксты музычных твораў, фальклорныя творы, тэксты масавай камунікацыі і выказванні знакамітых асоб), так і няўласна англійскія (тэксты вуснай гутарковай мовы, літаратурныя творы і выказванні знакамітых асоб).

Комплексныя крыніцы паходжання крылатых слоў прадстаўлены трыма дыяхранічнымі мадэлямі: «уласна англійскія + уласна англійскія», «няўласна англійскія + уласна англійскія» і «няўласна англійскія + няўласна англійскія + уласна англійскія».

Прапанаваная класіфікацыя крыніц паходжання англамоўных запазычанняў крылатых слоў з'яўляецца адкрытай і можа ўдакладняцца і дапаўняцца.

Літаратура

1. Янкоўскі, Ф. Крылатыя словы і афарызмы (з беларускіх літаратурных крыніц) / Ф. Янкоўскі. – Мінск: Выд-ва АН БССР, 1960. – 135 с.
2. Крылатыя выразы ў беларускай мове: у 2 ч. / пад рэд. Я. Я. Іванова. – Магілёў: Універсітэцкае выданне імя А. А. Куляшова, 2004. – Ч. 1: 3 іншамоўных (еўрапейскіх і амерыканскіх) крыніц XII–XX ст. тлумачальны слоўнік. – 136 с.
3. Крылатыя выразы ў беларускай мове: у 2 ч. / пад рэд. С. Ф. Івановай. – Магілёў: Універсітэцкае выданне імя А. А. Куляшова, 2006. – Ч. 2: 3 рускамоўных літаратурных і фальклорных крыніц XII–XX ст. тлумачальны слоўнік. – 208 с.
4. Родина, Т. М. Драма / Т. М. Родина // Литературный энциклопедический словарь / под ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. – М.: Советская энциклопедия, 1987. – С. 100–102.

Summary

The article reveals the amount and sources of winged words borrowed from English into the modern Belorussian literary language. The etymological sources of the winged words are subdivided into simple (primary and secondary) and complex. Primary sources are the English sources exclusively. Secondary sources contributed to the spread of winged words from English and other sources. Complex (two or more) sources are represented by three diachronic patterns: «English + English», «Non-English + English», «Non-English + Non-English + English».

Пастуніў у рэдакцыю 10.04.2014